

Ks. Władysław Zuziak, *Dojrzewanie świadomości refleksyjnej w filozofii moralnej Georgesa Bastide'a i Jeana Naberta*, Kraków 1998, ss.336

Ks. Władysław Zuziak, kapłan Archidiecezji Krakowskiej, ogłosił ostatnio książkę: „Dojrzewanie świadomości refleksyjnej w filozofii moralnej Georgesa Bastide'a i Jeana Naberta” (Kraków 1998, ss. 336). Jest to jego rozprawa habilitacyjna, przedstawiona na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Zanim zaprezentujemy tę rozprawę, warto przedstawić samego autora. Ks. Zuziak przeszedł przez dobre studia teologiczne: na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie uzyskał magisterium (1977) i licencjat (1982) z teologii, pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Kazimierza Kłósaka. Następnie studiował filozofię na Uniwersytecie Katolickim w Louvain-la-Neuve w Belgii, gdzie uzy-

skął najpierw licencjat (1986) a potem doktorat z filozofii (1990). Promotorem pracy doktorskiej był znany metafizyk, obecny biskup, prof. Andre Leonard. W międzyczasie odbył szereg kursów języków obcych: niemieckiego, francuskiego, włoskiego i angielskiego, co pozwoliło mu na korzystanie z obcej literatury i branie czynnego udziału w międzynarodowych sympozjach i spotkaniach naukowych.

Renomowane studia krajowe i zagraniczne, jak również liczne kursy językowe i podróże naukowe do różnych ośrodków teologicznych, wyposażyły ks. Władysława Zuziaka w bardzo dobre narzędzie do prowadzenia działalności naukowo-dydaktycznej w środowisku Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Jako pracownik naukowo-dydaktyczny ks. Zuziak posiada duży talent organizacyjny. W r. 1997, na zlecenie władz PAT, zorganizował w Krakowie Konferencję Rektorów Uczelni Katolickich Europy (FUCE), połączoną z sympozjum.

Ks. Władysław Zuziak w prezentowanej książce zajął się dwoma, w Polsce bardzo mało znanymi, myślicielami francuskimi z okresu międzywojennego, których nazwiska brzmią: Georges Bastide i Jean Nabert. Filozofia przez nich uprawiana bywa różnie określana. Najczęściej nazywano ją filozofią świadomości, filozofią ducha, filozofią refleksyjną czy też filozofią moralną. Autor pisze we „Wprowadzeniu”, że główną przyczyną powstania jego pracy była chęć przedstawienia koncepcji Jeana Naberta, którego uważa za myśliciela, który wywarł duże piętno na przemiany jakie dokonały się w filozofii świadomości. To właśnie Nabert ukształtował filozoficznie swego ucznia Paula Ricoeura i przysposobił go do sformułowania programu badań hermeneutycznych. Zdaniem autora, „bez badań prowadzonych przez Naberta nie byłoby zapewne hermeneutyki Ricoeura” (s.5). Motywem ukazania drugiego myśliciela – Georgesa Bastide’a było to, iż jego myśl jest bardzo spokrewniona z filozofią Naberta i jest w Polsce prawie że nie znana. Autorowi towarzyszyło przekonanie, iż przybliżenie tego nurtu na gruncie polskim w obecnym czasie ma ważne znaczenie, jako że jest to filozofia koncentrująca się głównie na problematyce moralnej i poszukiwaniu fundamentalnych zasad dla zbudowania systemu wartości. W dobie przeakcentowywania teorii socjologicznych i ekonomicznych zwrócenie uwagi na zjawiskach etycznych może mieć dla dzisiejszej kultury niemałe znaczenie. Tego typu filozofia może przyczynić się do zapobiegania dezorientacji, do usuwania postaw pustki aksjologicznej, do podważenia modnych haseł relatywizmu i liberalizmu. Dlatego też trzeba bardzo mocno uwydatnić zasadność podjętego w pracy zadania. Filozofia tego typu, którą uprawiali prezentowani francuscy myśliciele – w Polsce bardzo mało znana – stanowi ważną propozycję i zarazem alternatywę w stosunku do autorów klasycznych.

Rozprawa autora składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy wprowadza w podstawowe problemy filozofii refleksyjnej, kreśli jej historyczne tło oraz formułuje paradygmat filozofii świadomości. Główne etapy historycznego rozwoju tego nurtu wyznaczają dla autora następujące nazwiska: Maine de Biran, Felix Ravaisson, Immanuel Kant i Henri Bergson. W rozdziałach: drugim i trzecim prezentuje autor kolejno poglądy obydwu myślicieli, najpierw Georgesa Bastida a następnie Jeana Naberta. Przy prezentacji pierwszego stosuje głównie kryterium problemowe, przy omawianiu drugiego – kryterium chronologiczne. Rozdział czwarty ma charakter porównawczy i jest najbardziej samodzielny. Autor usiłuje w nim ukazać idee zbieżne i różniące obydwu, wybranych przez siebie, myślicieli. W „Zakończeniu” znajdujemy generalne podsumowanie przeprowadzo-

nych w pracy analiz Na końcu zamieszcza autor streszczenie w języku francuskim, bibliografię i spis rzeczy w języku francuskim i polskim.

Praca autora napisana jest dobrym stylem. Charakteryzuje się poprawnym tokiem myślenia bez stosowania przeskoków i gubienia się w szczegółach. Zaufanie do czytelnika budzi także bogata dokumentacja źródłowa, czerpana z oryginalnych tekstów francuskich.

Prace porównawcze uchodzą za trudny rodzaj prac. Niekiedy trudno jest znaleźć właściwą płaszczyznę porównawczą. Ks. Władysław Zuziak wywiązał się z postawionego zadania znakomicie. Potrafił zasadnie i z pewnym dystansem zreferować poglądy omawianych myślicieli. Z ich dzieł powybierał te wątki, które uchodzą za najbardziej charakterystyczne dla ich filozofii. W trakcie prezentacji znajdujemy uwagi krytyczne, porządkujące i oceniające, co może świadczyć o dużej rutynie naukowej autora. Lektura pracy przekonuje nas, że autor porusza się bardzo swobodnie po drogach myślenia badanych myślicieli.

Prezentowana książka ks. Zuziaka stanowi duży wkład we współczesną myśl filozoficzną w Polsce. Rozprawa przybliży polskiemu czytelnikowi myśl filozoficzną dwóch bardzo mało znanych w polskiej literaturze filozoficznej, myślicieli. Z tego też względu jest wyraźnym „novum” na terenie polskiej filozofii ostatnich lat, jest po prostu rozprawą pionierską. Jest napisana kompetentnie, z bardzo dobrym wyposażeniem naukowym.

Książkę można polecić nie tylko studentom, interesującym się filozofią współczesną, ale także pracownikom naukowym, gdyż przybliży nam problemy nowe, mało znane w polskiej literaturze filozoficznej.

ks. Ignacy Dec